

Aan
De voorzitter van het bestuurscollege van het openbaar lichaam Bonaire

Adres kantoor Curaçao
De Rouvilleweg 39
Willemstad, Curaçao
Telefoon (+5999)4619081

Adres kantoor Sint Maarten
Frontstreet 26
Convent Building
Philipsburg, Sint Maarten
Telefoon (+1721) 5430331

Adres kantoor Aruba
L.G. Smith Boulevard 68
La Piccola Marina
Oranjestad, Aruba
Telefoon (+297) 5832800

Datum
29 november 2024

Ons kenmerk
Cft 202400140

Pagina
1/7

Uw kenmerk

Bijlage
2

E-mail info@cft.cw
Internet www.cft.cw

Onderwerp
Reactie op de derde uitvoeringsrapportage 2024

Geachte heer Soliano,

Op 15 november 2024 ontving het College financieel toezicht Bonaire, Sint Eustatius en Saba (Cft) de uitvoeringsrapportage (UR) van Bonaire over het derde kwartaal van 2024. De derde UR bevat geen begrotingswijziging (BW). Met dit schrijven ontvangt u de reactie van het Cft op deze UR.¹ In bijlage 1 van deze brief vindt u een nadere uitleg en cijfermatige onderbouwing bij deze reactie.

Oordeel

Het Cft constateert dat de informatiewaarde van de UR is verbeterd, mede door de toevoeging van economische categorieën. Echter, net als in de eerste en tweede UR, worden ook in de derde UR onjuiste begrotingsstanden gepresenteerd. Het Cft vraagt dan ook aandacht voor de nauwkeurigheid van de stukken en een correcte informatievoorziening. In de derde UR 2024 signaleert het Cft een forse onderbesteding op de lasten, overschrijdingen bij personeel van derden en een onttrekking aan de algemene reserve. De begroting dient hierop te worden aangepast. Het Cft kan zodoende beoordelen of het alsnog kan instemmen met de onttrekking of dat eventuele correctie van de begroting noodzakelijk is.

Vervolg

Het Cft verzoekt u om zo snel mogelijk een derde BW op te stellen waarin de volgende punten worden verwerkt:

1. Kom tot een realistische raming van de baten en lasten (inclusief de baten en lasten van de bijzondere uitkeringen).
2. Neem de onttrekking aan de algemene reserve adequaat op in de begroting en licht deze toe.
3. Herzie de investeringsagenda voor 2024.

Toelichting

Resultaat

Bonaire realiseert tot en met het derde kwartaal van 2024 een voorlopig, positief resultaat van USD 31,3 miljoen. De begroting, inclusief de wijzigingen, gaat uit van een nulresultaat voor 2024. Het Cft verwacht een fors surplus over 2024. Het voorlopige overschot wordt voornamelijk verklaard door achterblijvende lasten. Bonaire is voornemens in het vierde kwartaal nog een derde BW in te dienen.

Bonaire realiseerde in 2023 een tekort van USD 3,4 miljoen. Het Cft adviseerde Bonaire bij de jaarrekening 2023 om dit tekort te compenseren met overschotten in 2024 en 2025.² Met de tweede BW 2024 compenseerde Bonaire USD 2,0 miljoen.³ Bonaire gaf aan het resterende tekort van USD 1,4 miljoen in een volgende BW te verwerken. Gezien het positieve resultaat bij de derde UR acht het Cft volledige compensatie in 2024 van het tekort over 2023 eenvoudig haalbaar.

Baten

Bonaire realiseert tot en met het derde kwartaal USD 92,3 miljoen aan baten, exclusief bijzondere uitkeringen. Dit is 83 procent van de totaal begrote baten voor 2024. De ontvangen vrije uitkering tot en met het derde kwartaal is al hoger dan voor geheel 2024 begroot. Onlangs heeft de staatssecretaris van het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK) een incidentele toevoeging aan de vrije uitkering toegezegd. Deze toevoeging is nog niet in de begroting opgenomen. Het Cft adviseert de begroting bij te stellen en de aanvullende vrije uitkering te verwerken in de derde BW.

Lasten

Bonaire realiseert tot en met het derde kwartaal USD 61,1 miljoen aan lasten, inclusief verplichtingen en exclusief bijzondere uitkeringen. Dit is 55 procent van de begrote lasten. Het achterblijven van de lasten wordt mede verklaard door de beperkte uitvoeringscapaciteit en het uitblijven van bestuurlijke besluitvorming. Voorgenomen ambities worden hierdoor niet gerealiseerd. Het Cft benadrukt het belang van een realistische begroting.

Salarissen en sociale lasten

De realisatie van de salarissen en sociale lasten blijft achter ten opzichte van de begroting. Het Cft kan uit de UR niet opmaken waardoor dit wordt veroorzaakt en of begrote lasten in het vierde kwartaal volledig zullen worden uitgeput. Het Cft verzoekt Bonaire de lasten van de salarissen te analyseren en nader toe te lichten. Het Cft adviseert, indien nodig, de lasten neerwaarts bij te stellen in de derde BW.

Personeel van derden

De lasten voor personeel van derden overschrijden in het derde kwartaal de begroting met USD 0,6 miljoen. Dit is mogelijk gerelateerd aan de huidige onderbesteding in andere lastencategorieën zoals salarissen en sociale lasten van eigen personeel. Het Cft adviseert Bonaire de baten voor het personeel van derden opwaarts bij te stellen in een BW.

Investerings

Het Cft constateert dat de investeringsuitgaven tot en met september 2024 significant achterblijven, met een realisatie van 26 procent van het begrote bedrag. Het Cft adviseert de investeringsagenda te herzien en deze op te nemen in de derde BW.

Onttrekking algemene reserve

Het Cft constateert bij de derde UR dat er tot en met september 2024 een onttrekking van USD 0,8 miljoen heeft plaatsgevonden aan de algemene reserve. Deze onttrekking is niet opgenomen in de begroting 2024. Naar oordeel van het Cft is er dan ook niet ingestemd met deze onttrekking. Het Cft verzoekt Bonaire om de onttrekking in de derde BW alsnog adequaat op te nemen en toe te lichten. Op dit moment kan het Cft immers niet beoordelen of deze onttrekking rechtmatig is. Het Cft verzoekt Bonaire om in de toelichting aan te geven waarom de onttrekking (1) noodzakelijk is en (2) om aan te geven hoe deze zich verhoudt tot de aanzienlijke budgettaire ruimte die voortkomt uit de onderbesteding. Het is van belang dat Bonaire terughoudend omgaat met het aanspreken van reserves om de financiële veerkracht op lange termijn te waarborgen.⁴ Het Cft zal bij de derde BW beoordelen of kan worden ingestemd met de onttrekking, of dat de begroting alsnog moet worden herzien.

Bijzondere uitkeringen

Bonaire realiseert tot en met het derde kwartaal USD 24,2 miljoen aan lasten samenhangend met bijzondere uitkeringen. De begroting inclusief wijzigingen gaat uit van USD 41,6 miljoen aan projecten gerelateerd aan bijzondere uitkeringen. Met een realisatie van 57 procent blijft de realisatie van de bijzondere uitkeringen achter ten opzichte van de begroting. Het Cft adviseert een neerwaartse bijstelling van bijzondere uitkeringen in de derde BW, tenzij wordt verwacht dat de projecten tijdig kunnen worden uitgevoerd.

Informatievoorziening

Het Cft constateert dat de opbouw van de UR is verbeterd ten opzichte van voorgaande jaren. Het Cft waardeert de toevoeging van economische categorieën. Echter, in de derde UR worden net als in de eerste en tweede UR onjuiste begrotingsstanden gepresenteerd. Na ambtelijk overleg verstrekke Bonaire aanvullende informatie. Het Cft benadrukt het belang van een accurate en tijdige informatievoorziening en is graag bereid met u daarover in overleg te gaan.

Ik verwacht u hiermee voldoende te hebben geïnformeerd.

Hoogachtend,
De voorzitter van het College financieel toezicht Bonaire, Sint Eustatius en Saba

Drs. L.M.C. Ongerling

Kenmerk
Cft 202400140
Blad
4/7

Deze brief is in afschrift verstuurd aan:
De eilandsraad van het openbaar lichaam Bonaire
Het hoofd Financiën van het openbaar lichaam Bonaire

Bijlage 1: Uitleg en cijfermatige onderbouwing

Tabel 1 geeft de realisatie tot en met het derde kwartaal van 2024, de begroting 2024 inclusief wijzigingen zoals gepresenteerd in de UR, en de procentuele realisatie ten opzichte van de begroting inclusief wijzigingen weer.

Tabel 1: Overzicht baten en lasten (in miljoenen USD)⁵

	3e UR 2024	Begroting 2024 incl. wijzigingen	Realisatie
Baten	92,3	111,8	83%
Vrije uitkering	58,1	51,5	113%
Lokale heffingen en belastingen	26,9	38,1	70%
Overige baten	7,3	22,1	33%
Lasten	61,1	111,8	55%
Personeelslasten	21,3	31,3	68%
Overige lasten	39,8	80,5	49%
Bijzondere uitkeringen (baten en lasten)	24,2	41,6	58%
Resultaat	31,3	0	-

Bron: derde uitvoeringsrapportage 2024 van Bonaire.

Baten

Bonaire realiseert tot en met het derde kwartaal 2024 USD 92,3 miljoen aan reguliere baten. De baten uit de vrije uitkering zijn hoger dan begroot. In 2024 ontving Bonaire meermaals een niet begrote verhoging van de vrije uitkering.

Lasten

Bonaire realiseert tot en met het derde kwartaal 2023 USD 61,0 miljoen aan reguliere lasten. De totale lasten blijven achter ten opzichte van de begroting, USD 111,8 miljoen.

Bijzondere uitkeringen

Bonaire realiseert tot en met het derde kwartaal USD 23,8 miljoen aan baten en lasten samenhangend met bijzondere uitkeringen. De begroting inclusief wijzigingen gaat uit van USD 41,6 miljoen aan projecten gerelateerd aan bijzondere uitkeringen. Met een realisatie van 57 procent blijft de realisatie van de bijzondere uitkeringen achter ten opzichte van de begroting. Gezien de beperkte uitvoeringscapaciteit van het openbaar lichaam is het niet realistisch dat alle voorgenomen projecten gerelateerd aan bijzondere uitkeringen nog in 2024 worden besteed.

Financieel beheer

De jaarrekening 2023 is tijdig vastgesteld en voorzien van een goedkeurende accountantsverklaring voor zowel getrouwheid als rechtmatigheid. Bonaire voerde verschillende verbeteringen door in de interne processen, waaronder de invoering van een heldere scheiding tussen investeringen en kosten. De liquiditeitspositie van Bonaire blijft een belangrijk aandachtspunt. Omdat er onvoldoende liquide middelen beschikbaar zijn, komt het openbaar lichaam niet tot het uitvoeren van de investeringsbegroting. Voor de belastingen zijn processen geoptimaliseerd, zoals het stroomlijnen van het opleggen van aanslagen en de voorbereidingen voor een applicatie-upgrade. Ook wordt een plan opgesteld voor een eilandbrede herwaardering van de grondslag voor de grondbelasting en erfpacht. De afronding van de herwaardering staat gepland vóór 2026. Het openbaar lichaam overweegt om de invordering van de belastingen in eigen beheer te nemen. Dit biedt mogelijk een beter inzicht, maar kan ook risico's met zich meebrengen. Tot slot, implementeerde Bonaire een business intelligence-tool. Hiermee wordt het inzicht in de realisatie versus de begroting vergroot en kunnen rapportages sneller worden opgesteld.

Bijlage 2: Eindnoten

¹ Op basis van artikel 22 van de Wet financiën openbare lichamen Bonaire, Sint Eustatius en Saba (Wet FinBES) reageert het Cft op de derde UR. Het toetsingskader voor beoordeling van de UR wordt gevormd door de Wet FinBES aangevuld met de in het Besluit begroting en verantwoording openbare lichamen BES (BBV BES) opgenomen criteria.

² Cft, kenmerk Cft 202400086, Advies bij de jaarrekening 2023 van het openbaar lichaam Bonaire, d.d. 18 juli 2024.

³ Cft, kenmerk Cft 202400100, Reactie tweede uitvoeringsrapportage en advies tweede ontwerpbegrotingswijziging 2024, d.d. 15 augustus 2024.

⁴ Besluit Begroting en verantwoording openbare lichamen Bonaire, Sint Eustatius en Saba en BZK, 2023-0000719841, Weerstandscapaciteit en mate van liquiditeit – openbare lichamen, d.d. 28 februari 2024.

⁵ In deze tabel is sprake van afronding op hele USD miljoenen. Hierdoor kunnen afrondingsverschillen in de tabel voorkomen.